

Helligdomsarmen i St. Olav domkirke

Olavsrelikvien som ble bevart.

Av Kjell Ivar Maudal

Sagaen forteller.

Historien om Olav Haraldson er vel for de fleste kristne godt kjent. Historien om Helligdomsarmen, den eneste Olavs-relikvien som er bevart, er kan hende ikke like godt kjent.

Sagaen forteller at kong Olav ble skrinlagt.

Grimkjell og andre av kong Olavs menn fikk lov av kong Svein, som nå styrte Norge og som var sønn til kong Knut den mektige, til å ta Olav opp av jorden for så å gravlegge ham ved Klemenskirken i Trondheim. Men helt siden kongens død, hadde rykter om merkelige hendelser og jærtegn som var skjedd ved hans lik, spredte seg i byen. Under tilsyn av biskoper, prester, storfolk og byens innbyggere ble kisten åpnet. Liket var uten tegn på forråtnelse; hår og skjegg hadde endog vokst, sier legenden.

Og Snorre forteller:

"Så ble det avgjort etter biskopens utsagn og med kongens samtykke og hele folkets dom at kong Olav var virkelig hellig".

Denne dato, 3. august 1031, dagen for kong Olavs helligerklæring, ble for fremtiden den andre Olavsfesten.

Snorre forteller også at da kong Magnus, kong Olavs sønn, ble konge i Norge; *"lot han gjøre et skrin og prydet det med gull og sølv og satte kostbare steiner i det. Siden lot kong Magnus legge Olavs hellige legeme i det skrinet. Mange jærtegn hendte der ved kong Olavs hellige levninger".*

Og Snorre forteller videre:

"Til den hellige kong Olav kom det så mange mennesker at det var som en hær, halte og blinde eller folk som var syke på andre måter, og de gikk friske derfra".

St. Olav skrinlegges.
Antemensalet i Nidarosdomen.

Olav ble ikke bare Norges helgen. I løpet av kort tid etter sin død, ble han folkehelgen for hele Nord-Europa. Kirker og altere fikk hans navn, men også andre steder ble Olav holdt hellig.

I Holland, Spania og i Miklagard (Bysants) var det Olavskirker, og til og med i fødselskirken i Betlehem er Olavs bilde malt på en søyle og med utydelig skrift står det:

OLAUS REX NORVEGIE.

Men Roma derimot fikk aldri noen Olavskirke. Først i forrige århundre fikk et Olavsalter plass der.

Olav ble aldri formeldt kanonisert av paven. Det krevdes heller ikke den gangen. Først 150 år etter Olavs død kom bestemmelsen om at pavelig kanonisering var en betingelse for helgenkåring.

Olavs skrin i Nidaros domkirke stod på hovedalteret gjennom hele middelalderen, men ved reformasjonskampene i Trøndelag i 1537, fraktet erkebiskop Olav Engelbregtson skrinet og det viktigste av domkirkens skatter ut av byen. Hva som hendte med skrinet er uvisst, men mye tyder på at det ble brakt til Danmark og ble

smeltet om. Men kong Olavs legeme ble reddet.

Kilder bekrefter at Olavs legeme ble tatt ut av Olavs skrinet og flyttet over i en annen kiste, for så å bli oppbevart på Steinsviksholmen utenfor Trondheim. Når Svenske soldater inntok Steinsviksholmen i 1564, fant de kisten med Olavs legeme, og tokk denne med seg ved tilbaketrekningen. Soldatene hadde kan hende tenkt å ta med seg kisten til Sverige, men valgte i stedet og begrave den under gulvet i stedet og begrave den under gulvet på Fløan kirke i Skatval.

I domkirkens arkiver ble det funnet følgende korte beretning:

"I 1564, den 8. juni ble St. Olavi Legeme ført fra Flygum (Fløan) kirke til Domkirken og der begravet med stor proces".

Beretningen bekreftet av den lutherske presten og humanisten Peder Claussøn Friis (1545-1614) på følgende måte:

"Da de Svenske bleve slagne og fordrevne, da var det nogen af vore Folk som vidste hvor St. Olufs Lig var nedgravet, og det blev optaget igjen og hederlig begravet i Domkirken udi en muret grav,

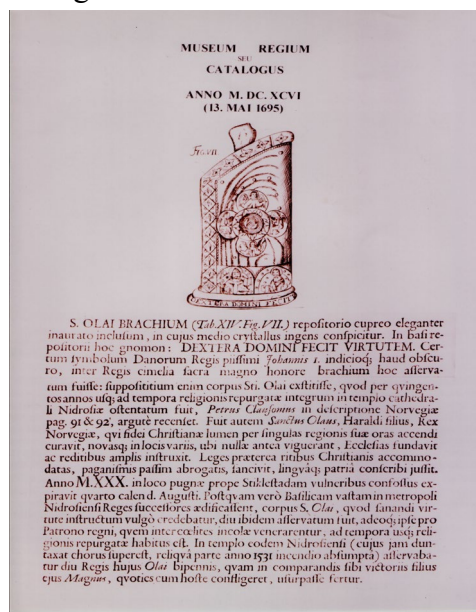
og alt Klerkeriet (presteskabet) med den Adel og Øverster som vare da til stede med det menige Krigsfolk og den ganske Hob følgende det (St. Olavs legeme) til begravelse, saaledes som det best ske kunde og leiligheden var til." Der i Nidaros domkirke i Trondheim ligger St. Olav, Norges evige konge, ennå begravet.

Olavsrelikvien - Helligdomsarmen.

Selv om Olavsskrinet forsvant på 1500-tallet og St. Olav er begravet på et ukjent sted inne i Nidaros domkirke, finnes det ennå en relikvie etter St. Olav, et skinnebein. På høyere side, sett mot alteret, i St. Olav domkirke i Oslo hviler relikvie i relikviegemmet, "Hellig-domsarmen". Da skattene fra Nidaros ble ført til Danmark for å bli smeltet om, ble relikviegemmet av ukjente årsaker spart. Det havnet i stedet i det kongelige kunstkammer, som med tiden ble det danske nasjonalgalleri.

Dr. theol J. J. Duin viser i sin artikkel om Helligdomsarmen en avbildning av det

originale relikviegemmet. Avbildningen var hentet fra "Museum Regium" fra 1737. Nå har man imidlertid fått en enda eldre bekreftelse Helligdomsarmen ekthet. Sogneprestkontoret i St. Olav domkirke har fått donert en utgave av " **MUSEUM REGIUM SEU CATALOGUS**" fra **13. mai 1695** som også viser bilde av Helligdomsarmen.

Museum Regium fra 1695 med bilde av den originale Helligdomsarmen.

Helligdomsarmen bringes tilbake til Norge.

I 1861 skrev den svensknorske dronning Josefine, som var katolikk, etter forslag fra sin hoffkapellan Studach, til den danske konge Fredrik VII og ba om hjelp til å få tilbakeført relikvie. Danskekongen var villig, men fikk motbør fra sine historikere. Men kongen løste problemet ved å lave en kopi av relikviegemmet.

Så fikk kongen flyttet St. Olavs skinneben over i kopien og søndag 3. august 1862, på Olavsfesten, ble relikvien ført i høytidelig prosesjon inn i St. Olav domkirke i Oslo. Der den fortsatt har sin plass. Mon tro om ikke mange hadde den gamle pilegrimshymnen fra Nidaros i tankene den dagen?

Genitori genitoque

Laus et jubilatio
Salus, honor virtusquogue
Sit et benedictio
Procedenti ab utroque
Compar, sit laudatio.

Far og son me gjev vårt kvede
lovar Gud av hjartans trong;
lukke, signing, frygd og glede
ofrar me dei tvo med song
Sæle frygt, for deim og Anden
me vår lovsong stå ein gong!

Helligdomsarmen i St. Olavs
domkirke i Oslo.